

EUSKAL UNIBERTSITATEA EGINKIZUN

Duela 20 urte, 1977ko aldizkari honen 1. zenbakiak Euskal Unibertsitatearen inguruan zeuden iritziak bildu zituen eta, orduko kultur giro nagusia berea eginez, proiektu horren aldeko apustu esperantzakorra agertzen zuen editorialak. Hazia gerrate aurreko eta ondoko bi belaunaldiak elkartzen zituen lur umelean ereina baitzen, asmo hura ezin zitekeen utopia hutsean erne. Batetik, Eusko Ikaskuntza, Gipuzkoako Unibertsitatea Sortzeko Batzordea eta hainbat erakundetako edo inguruko kide ahalegintzen zen, ahalegindu, Unibertsitatearen alde; bestetik, UEU, frankismo-bukaerari aurrea hartuz, 1973. urteaz geroztik bere bide emankorra eginez zetorren (gero berehala UZEIk, etab., aberastuko zutena), balizko Unibertsitatea zinez Euskal Unibertsitate bezala diseinatzea eta bideratzea posible bihurtzeko asmotan.

Ondoko urteek zer ekarri duten? Epe laburrera beharrezkoena zirudiena ekarri dute: Euskal Herriak bere Unibertsitate

ofiziala izatea, alegia. Euskal Herriak badu orain bere unibertsitate-barrutia. Baten ordeaz, bi gainera: EHU (1980) eta NUP (1987), Iparraldean beti ere aparte dagoela noski prozesu guzti honetatik. Dena den, esan dezakegu lorpen honekin urrats garrantzitsua eman dela, historikoa ere bai, aspaldi-aspaldi —Bergarako Real Seminariok 1866an Universidad Vasco-Navarra izeneko proiektua aurkeztu zuenetik behintzat— amestu izandakoa 1980ko hamarkada autonomikoan gauzatua ikusi ahal izan baita azkenik.

Horixe zen batzuentzat berehala, gerora gabe, lortu beharrekoa eta hori badugu orain. Etxera ekarri dugu Unibertsitatea Valladolid eta Zaragozatik (ez, haatik, Bordele eta Tolosa edo Parisetik) eta behingoz bukatu da, Hegoaldean bederen, euskaldunen nahitaezko emigrazio intelektuala.

Baina ezin esan dezakegu, inolaz ere, etxeratze hori egoki eta aski eroso gertatzen ari denik. Euskal Herriko Unibertsitate honi, dagoen bezala egonda hiru Administrazio-esparrutan zatituta eta orekagabeko eredu elebidun nekagarrian oinarrituta, oinarritzkoen artean oinarritzkoena falta zaio oraindik: benetan nazionala eta euskalduna izatea. Egiazko Euskal Unibertsitateak, lurralde nazional osoan hedatua (era batera edo bestera: derrigor Unibertsitate bakarra izan gabe agian), euskal kulturaren murgildua eta hizkuntzaz ere benetan euskalduna izatea inplikatu du.

Ez dago ukatzerik urteotan, eta batez ere azken urteetan, euskararen presentziak aurrerapauso handiak egin dituela Unibertsitatean, EHUan batez ere, baina Euskal Herriko eremuan kokaturiko beste Unibertsitateetan ere bai, zertxobait apalago. Pozgarria da eta lan hori, gogorki bezain zuhurki jokatu behar izanez askotan, aurrera eramanez/eramaten dutenei, ezin diegu ukatu gure txaloa.

Herri baten kultur bizitzan Unibertsitateak duen garrantzi paregabeaz oharturik gaudelakoxe, ordea, ezin gara horrekin konformatu —asko baita, baina ez aski. Azken urte hauek bere urritasunean nahikoa izan dira EHU nahiz NUParen egiturazko hutsuneak agerian jartzeko, hala nola, funtsezko

batzuk bakarrik aipatzearren, Estatu-menpekotasun organikoa, egungo egiturak berak dakarren erakundearen nahiz irakaslegoaren immobilismo funtzionariala, irakasleria propioaren arazoa, eta euskarazko irakaskuntza eta ikerkuntzaren defizit kronikoa. Ez da batere garbi ikusten nola gainditu ahal izango diren muga horiek gaurko egiturekin. Beraz, batzuk horiek gainditu nahian ahalegintzen diharduten artean, zenbait unibertsitariren artean, eta halako euskaldunen artean batik bat, orokortuz doan iritzia da, egun indarrean dagoen Unibertsitate-eredu honek eman dituela emateko gehienak, eta badela etorkizun alternatiboetan pentsatzen hasteko garaia. Eta hau horrela esatean, Unibertsitatearen barruan nahiz kanpoan, euskal kulturaren baranoan usu aditzen dena eta, areago oraindik, gordinki formulatzen dena, hemen transkribatu besterik ez dugu egiten.

Kontua da, Unibertsitate-proiektu berriaren beharra sentitzen den arren, oraingoz lorkizun hutsa dela. Nahiko litzatekeen «bestelako» Unibertsitate horren/horien proiektua(k) mami-tzea falta baita. Bitartean, interes handiz ikusten dugu Iparraldean indartuz doan mugimendua Unibertsitate propioaren alde; esperantzaz agurtzen dugu Arrasate aldean Unibertsitate Kooperatibo berriaren asmoa; eskerronez eskertzen ditugu euskararen alde Unibertsitatean egungo egituretan saiatzen ari direnak: baina lan prospektiboen beharra aldarrikatuz jarraitu beharra daukagu «Euskal Unibertsitate» benetakoa bat, haren izaera, xedeak eta bitartekoak, zehaztuko dituen alderdiak aztertzeko eta urratsak markatzeko. Asko dago zehazteke, ia dena: nolakoa nahi den eta nola bideratu behar den, zein izaera izango duen eta zein helburu doi-doi bete behar dituen, egungo erakundeekin zein zerikusi edo nolako harremanekin pentsatu behar den hura, etab.

Noski, ez gaude orain 1977. urtean bezala, ia esku-hutsik. Badugu NUPen eta EHUan bertan hartutako esperientzia, UEUn metaturiko ondarea; eta egun daukagun giza kapitalarekin, uste izatekoa da Euskal Unibertsitatearen bideak urratzen edo, nahiago bada, oinarriak ezartzen, has litekeela. Ikastolarekin egin zena entseiatu beharko ote da Euskal Uniber-

tsitatearekin? Beste formula batzuk entseiatu? Kezka gizar-teratua dago, asmoak plazaratuak daude. Agian zailena falta da oraindik: hots, gizarte adostasuna lortzea Euskal Unibertsitatearen kontzeptuaren beraren eta proiektuaren inguruan. Gero, gizarte-onarpen sendoa izanez gero, borondate politiko apur batekin egingarri izan beharko luke.